

propisanim aktualnim *Planom i programom za osnovnu školu* (HNOS), odnosno s onim dijelom koji se odnosi na obaveznu nastavu Tjelesne i zdravstvene kulture.

Udžbenik obuhvaća relevantna i bitna pitanja tjelesnoga vježbanja s djecom, posebno s polaznih osnova antropološkoga i metodičkoga aspekta. Autorice ističu kako je tjelesna (mišićna) aktivnost oduvijek jedina aktivna sila za normalno funkcioniranje svih organa i organskih sustava. Sva ljudska saznanja i civilizacijska postignuća ne mogu zamijeniti biotičku potrebu za kretanjem, a ovaj udžbenik može pomoći stručnjaku da kretanje u djece integrira u svakodnevni život.

Vilko PETRIĆ

Berislav Majhut i Štefka Batinić: Hrvatska slikovnica do 1945.

Hrvatski školski muzej, Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet.
Zagreb, 2017., 443 str.

Znanstvena monografija s naslovom *Hrvatska slikovnica do 1945.*, autora Berislava Majhuta i Štefke Batinić, nastala je kao rezultat višegodišnjih znanstvenih istraživanja ovih autora na području povijesti hrvatske slikovnice. Monografija ima svoju prethodnicu u knjizi istih autora s naslovom *Od slikovnjaka do Vragobe: hrvatske slikovnice do 1945.*, objavljenoj 2001. godine kao svojevrsni katalog uz istoimenu izložbu Hrvatskog školskog muzeja u Zagrebu.

Nalazeći opravdanost razloga bavljenja starim hrvatskim slikovnicama, kao i slikovnicama uopće, u uvriježenim predrasudama o slikovnici kao rubnoj vrsti dječje književnosti, koja se opet smatra rubnim područjem književnosti općenito, Berislav Majhut i Štefka Batinić pozivaju se na misao Milana Crnkovića, doajena među istraživačima povijesti hrvatske dječje književnosti, prema kojoj je slikovnica jedina autohtona vrsta dječje književnosti. Proučavati povijest dječje slikovnice znači proučavati ne samo knjige namijenjene najranijoj dječjoj dobi već to znači i proučavati odnos društva prema djetetu u najranijoj dobi. Slikovnica je pritom, prema mišljenju Berislava Majhuta i Štefke Batinić, najzgodnijem umjetnički oblik kojim se može obraćati djetetu.

Nakon pregleda dosadašnjih istraživanja na području teorije slikovnice knjiga donosi iscrpan povijesni pregled hrvatske slikovnice i ilustrirane dječje knjige dok su zasebna poglavlja posvećena temama kao što su: tekst, likovna komponenta, teme i pedagoški aspekt slikovnice u Hrvatskoj.

Uz utemeljenost u relevantnim znanstvenim izvorima autora – hrvatskih i stranih istraživača dječje književnosti, posebice slikovnice, knjiga donosi i nove, iznimno važne činjenice iz povijesti hrvatske slikovnice i ilustrirane dječje knjige. Tako se u knjizi navodi kao prva hrvatska tiskana dječja

knjiga – *Hrvatska glagoljska početnica* objavljena 1527. godine ili pak prva slikovnica objavljena na hrvatskom jeziku – *Mala obrazna biblija ili Poglaviti događaji Staroga i Novoga zakona predstavljeni u 90 obrasih mladeži slavjanskoj prikazana*, objavljena u Pešti 1854. godine. Posebno je zanimljivo isticanje prve hrvatske slikovnice, kreativno i tehnološki nastale u Hrvatskoj te objavljene 1921. godine s naslovom *Mladost Petrice Kerempuha*, za koju su crteže izradile Zdenka Turkalj Križ i Nada Pleše prema tekstu Dragutina Domjanića *Petrica Kerempuh i spametni osel*. Riječ je o slikovnici koja je, prema riječima autora, dio knjige Dragutina Domjanića *Petrica Kerempuh i spametni osel* objavljene 1921. godine. Knjiga je dugo bila zaboravljena, a prvi je ponovno svratio pozornost na nju Branko Matan člankom u teatrološkom časopisu *Prolog* 1975. godine.

Hrvatska slikovnica 19. stoljeća računala je na građanski stalež koji prihvaća i potiče razvoj dječje kulture kao dio opće kulture života te je do Prvoga svjetskog rata bila privilegij djece građanskih obitelji. Bila je namijenjena djetetu predškolske ili rane školske dobi te je njezina uporaba podrazumijevala i odgovarajući model međugeneracijske komunikacije i odnosa prema djetetu. Promatrajući slikovnicu ne samo kao umjetnički proizvod ili proizvod namijenjen odgoju Berislav Majhut i Štefka Batinić otvaraju put daljnjim istraživanjima ove tematike u sinkronijskom i dijakronijskom slijedu.

Hrvatska slikovnica nastala je u sredini koja je bila bogatija od hrvatske i koja je brojnošću svoje publike mogla ponuditi zadovoljavajuće materijalne okvire za nastanak slikovnice u kojoj je onda sudjelovala i njezina hrvatska inačica. Hrvatska slikovnica kreativno je i produkcijski bila u Hrvatskoj ostvarena tek nakon 1918. godine, uspjevši zahvaljujući *tehnološkom napretku* postići tematsku i funkcionalnu raznolikost, te proširiti raspon publike kojoj se obraća. Znanstveni radovi iz područja povijesti hrvatske slikovnice nisu brojni te je knjiga *Hrvatska slikovnica do 1945.* dragocjena i stoga što okuplja u svom obimu brojne relevantne činjenice iz ovog područja te donosi nove znanstvene spoznaje. Pri tom, poznavanje povijesti određene problematike uvijek je i temelj za istraživanje i razumijevanje suvremenog stanja u području.

Berislav Majhut i Štefka Batinić pristupaju slikovnici kao dječjoj knjizi s dominantnom ili barem podjednako važnom funkcijom slike i teksta, namijenjenoj djeci rane dobi. U istraživački korpus hrvatskih slikovnica autori su uvrstili sve slikovnice koje udovoljavaju barem jednom od tri osnovna kriterija: nacionalnom, jezičnom i teritorijalnom što podrazumijeva da je pisac ili ilustrator Hrvat ili Hrvatica, bez obzira na mjesto izdanja ili jezik, da je slikovnica tiskana na hrvatskome jeziku, neovisno o autoru i mjestu izdanja ili tiskanja te da je slikovnica objavljena ili tiskana na području današnje Republike Hrvatske.

U svojem pristupu povijesti slikovnice autori polaze od suštinske utemeljenosti slikovnice u dječjoj književnosti uključujući i odnos ilustrirane knjige i slikovnice koji im omogućuje istraživanje razvoja slikovnice od početaka do današnje relativne autonomnosti. Budući da je slikovnica nastala u okrilju dječje književnosti, opravdano se pristupa bavljenju povijesti slikovnice imajući na umu postupnu tranziciju pojedinih razvojnih etapa

slikovnice u kojima je neprestano bilo prisutno preplitanje karakteristika slikovnice i ilustrirane knjige.

Berislav Majhut i Štefka Batinić svojim se istraživanjem i rezultatima nadovezuju na istraživanja u području povijesti hrvatskih slikovnica, kao i povijesti djetinjstva, prisutna u posljednjih petnaestak godina. U nastojanju da rekonstruiraju početke i osnovne značajke razvoja slikovnice u Hrvatskoj, autori polaze od preteča i prvih slikovnica u europskom kontekstu te od osnovnih teorijskih polazišta za povijest slikovnice, dijeleći povijest hrvatske slikovnice do 1945. godine na tri razdoblja. Pri tom će za prvo razdoblje, početak pojavljivanja slikovnica na hrvatskom tržištu, biti potrebna nova, dodatna istraživanja. Slikovnica je u drugom razdoblju – u drugoj polovici 19. stoljeća izborila društveno uvažavanje, ali je započela i praksa prekomjernog komercijalnog iskorištavanja ilustracija. Promjena državne tvorevine nakon 1918. godine donijela je velike promjene u praksama nakladnika u vidu novih tehnologija uključujući promjene u tiskarstvu kao i nove medije koji su doprinijeli brzim promjenama ukusa publike. Sve je to doprinijelo i kvalitativno novom razdoblju te pojavi novih tema u slikovničkoj produkciji kao što su šport, transportna sredstva i sl. Riječju, studijom *Hrvatska slikovnica do 1945.* autori sagledavaju fenomen slikovnice u Hrvatskoj do kraja Drugog svjetskog rata s različitih stajališta kao što su, primjerice, umjetničko, pedagoško, tematsko, žanrovsko ili komercijalno.

Znanstvena monografija *Hrvatska slikovnica do 1945.* Berislava Majhuta i Štefke Batinić, predstavlja sintezu dosadašnjih znanstvenih spoznaja iz istraživnog područja te, između ostalog, pomiče granice periodizacije povijesti hrvatske slikovnice. Knjiga će zasigurno biti korisna studentima i nastavnicima visokoškolskih ustanova iz područja odgoja i obrazovanja djece i mladih. Knjiga će također biti dragocjen izvor spoznaja i putokaz u daljnjim istraživanjima znanstvenicima – istraživačima hrvatske dječje književnosti, posebice slikovnice, ali i široj javnosti pri upoznavanju hrvatske slikovnice kao umjetničkog i kulturološkog fenomena.

Maja VERDONIK